

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ІГРОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2007, вип. 1(15), с. 17–23

У процесі формування ринкової економіки в Україні склалася сприятлива ситуація для проникнення кримінальних елементів до ігрового бізнесу як однієї з найприбутковіших сфер діяльності. Це зумовлює необхідність створення гральними закладами власних структур безпеки, головною метою яких має бути забезпечення захисту конфіденційної інформації та фізичної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності. Визначені аспекти діяльності із забезпечення безпеки, які можуть бути охоплені власними службами безпеки грального закладу, а також описані концептуальні принципи безпеки бізнесу та комплексні методи її досягнення.

У процесі становлення ринкової економіки в Україні все більше людей отримують можливість працювати у сфері бізнесу, зростає конкуренція, розвиваються нові галузі ринкової діяльності. Ігровий бізнес є однією з найприбутковіших сфер діяльності, що поповнює бюджети як підприємців, які їм займаються, так і держави. Одне казино щорічно сплачує до державної скарбниці в середньому близько 1 млн грн податків, а місячний фонд заробітної плати його працівників еквівалентний 25 тис. дол. США.

Букмекерська діяльність — вид ігрового бізнесу, спрямований на прийняття грошових ставок від учасників пари на заздалегідь невідомий результат якої-небудь події або на факт здійснення події і виплату виграшу за заздалегідь установленим коефіцієнтом залежно від результату чи факту настання/не настання події і відповідно до угоди між букмекером і особою, яка бере участь у парі.

Вважається, що букмекерство зародилося у XVIII ст., коли запеклий уболівальник герцог Квінсберрі поставив на результат кулачного бою 1 тис. гіней (на ті часи це був великий капітал) проти 500 гіней. З того часу просте співчуття спортсмену підкріплюється корисливими розрахунками, що лише підігріває азарт уболівальників.

В Україні перші букмекерські контори з'явилися набагато пізніше, ніж інші підприємства ігрового бізнесу. На сьогодні в Україні функціонують як мережеві, так і місцеві букмекерські компанії. Найбільша мережа такого роду закладів в Україні належить українсько-російській букмекерській компанії (БК) “Марафон”. Її представництва розташовані у 28 містах України. Діяльність цієї букмекерської компанії було розпочато в Україні, а пізніше її головний офіс було перенесено до Москви (РФ) у зв'язку з більшим обсягом російського ринку. Це підприємство також володіє дочірньою букмекерською компанією на території Великої Британії.

На території України ігровий бізнес регулюється низкою законодавчих актів і підлягає обов'язковому патентуванню та ліцензуванню. Згідно із Законом України від 23 березня 1996 р. № 98/96-ВР “Про патентування деяких видів підприємницької діяльності” із змінами і доповненнями, визначено операції з надання послуг у сфері ігрового бізнесу, що здійснюються суб'єктами підприємницької діяльності чи їх структурними підрозділами, які підлягають обов'язковому патентуванню.

Створення закладів ігрового бізнесу вкрай позитивно впливає на розвиток низки інших

суміжних галузей бізнесу: туристичного, транспортного, готельного, рекламного та шоу-бізнесу, громадського харчування, роздрібною торгівлі та ін. Це сприяє створенню багатьох робочих місць і зростанню дедалі більших надходжень до державного та місцевого бюджетів. Отже, ігровий бізнес має сьогодні великий потенціал для розвитку на території України.

Таким чином, ще раз відзначимо, що ігровий бізнес є однією з найприбутковіших сфер діяльності, що поповнює бюджети як суб'єктів ігрового бізнесу, так і держави. За результатами дослідження, проведеного університетом штату Іллінойс під керівництвом професора Нельсона Роуза, встановлено, що у 1998 р. жителі США витратили на ставки у гральних закладах приблизно 50 млрд дол. (тобто майже 165 дол. на душу населення), тобто більше, ніж вони витратили на купівлю музичних дисків, відвідування кінотеатрів, стадіонів і парків відпочинку. Понад 60 % жителів США у 2001 р. грали на гроші. За 20 років витрати американців у сфері ігрового бізнесу сягнули 482 млрд дол., тобто зросли у 28 разів. Взагалі ігровий бізнес приносить більше доходу, ніж кіноіндустрія, проведення спортивних шоу, продаж музичних дисків і квитків на морські круїзи разом узяті. За один рік казино США заробляють близько 70 млрд дол. За даними Північноамериканської асоціації лотерей, у 2001 р. було продано лотерейних квитків майже на 39 млрд дол., тобто у середньому кожен американець, включаючи дітей і дуже старих людей, витратив на придбання лотерейних квитків 157 дол.

За даними впливового статистичного закладу Center for Responsive Politics, у 2001 р. на лобювання своїх інтересів ігровий бізнес витратив понад 7 млн дол., у 2002 р. — понад 11 млн дол. Індустрія азарту здатна в найкоротший термін окупати інвестиції. Наприклад, у 1978 р. Атлантик-Сіті став другим (після Лас-Вегаса) містом у США, де були дозволені казино. Вартість будівництва і введення у дію першого казино Resorts International склала ледве більше 45 млн дол. А вже у 1996 р. річний оборот цього казино склав майже 225 млн дол.

Букмекерський бізнес в Україні знаходиться на початковій стадії розвитку. Теоретичні дослідження з цієї проблеми за часів радянської влади не проводилися. Автор статті на підставі свого практичного досвіду ставить за мету розробити концепцію створення комплексної системи захисту закладів ігрового бізнесу в цілому та букмекерства зокрема.

Азартні ігри можна класифікувати таким чином:

- *ігри випадку* — азартні ігри, результат яких визначається діями, цілком заснованими на випадку; при цьому випадкові цифри, що розподіляються рівномірно, від яких залежить результат гри, одержують за допомогою колоди карт, диска рулетки, гральної кості, електронного чи механічного грального автомата або іншого устаткування. До цих видів гри належать ігри в казино, на гральних автоматах, лотерея з визначеною внесеною сумою коштів учасника;
- *ігри здібностей* — азартні ігри, результат яких здебільше залежить від фізичних або інтелектуальних здібностей і вмінь гравця (боулінг, більярд, дартс, петанк тощо);
- *тоталізатори* — азартні ігри, згідно з правилами яких гравець робить ставку на результат спортивного змагання, а організатор гри зобов'язаний виплатити гравцям, які виграли, суму виграшу, розмір якої залежить від загальної суми внесених ставок. До цього виду ігор належать ігри на іподромах, спортивних аренах та інші види тоталізаторів;
- *пари* — азартні ігри, результат яких визначається заснованими на випадку діями, коли гравець робить ставку на ймовірність певних подій, а організатор гри зобов'язується виплатити гравцям, які виграли, суму виграшу, розмір якої залежить від внесеної гравцем ставки і визначеного на початку зазначеної події індексу, застосовуваного для обчислення суми виграшу.

Гральні заклади можна розподілити за наступними типами:

1. Великі спеціалізовані гральні заклади — казино; електронні казино (понад 50 гральних автоматів, що поєднані комп'ютерною мережею); іподроми і спортивні арени з тоталізатором.
2. Гральні заклади додаткового характеру — гральні зали, розташовані в культурно-розважальних центрах; невеликі зали гральних автоматів при барах, торговельних центрах, на вулицях; каси букмекерських компаній.
3. Гральні заклади, що не мають постійного місця базування — лотереї, інтернет-казино.

У табл. 1 наведено класифікацію гральних закладів (закономірності розташування, характеристика клієнтури, організаційної структури

фірм-власників, запропонованих ігор залежно від типу грального закладу).

Для діяльності гральних закладів найсуттєвішу загрозу становить недобросовісна конкуренція, яка найчастіше використовується у таких формах:

- порушення ритму діяльності грального закладу через часті перевірки його державними структурами (різноманітні перевірки, ревізії, комісії тощо);
- переманювання працівників з одного грального закладу в інший з метою використання інсайдерської інформації, носіями якої вони є;
- використання конфіденційної інформації грального закладу з метою спричинення йому збитків;
- шантаж і компрометація керівництва та провідних працівників грального закладу;
- компрометація діяльності грального закладу через засоби масової інформації;
- зловживання домінуючою позицією грального закладу на ринку.

У деяких випадках прийоми недобросовісної конкуренції можуть бути використані партнерами грального закладу, особливо в інтересах третіх осіб. Передусім це може бути передавання інформації відносно клієнтів, співвласників і партнерів грального закладу.

Слід зазначити, що складні умови переходу України до ринкових відносин, недостатнє їх законодавче забезпечення зумовили виникнення сприятливої ситуації для здійснення економічних злочинів, здебільшого великих за масштабами.

Підприємницька діяльність усе частіше зазнає впливу кримінальних структур, а іноді буває цілком криміналізованою. Організована злочинність активно і наполегливо продирається до найприбутковіших сфер діяльності. Проникнення у сферу ігрового бізнесу є однією з найбажаніших цілей злочинних угруповань. Адже оволодіння ключовими позиціями у цьому виді діяльності може дати можливості для здійснення великих махінацій, відмивання “брудних” грошей, трансферту їх за кордон і здійснення інших дій, здатних принести злочинним елементам надприбутки.

Феномен економічної злочинності не є новим явищем для нашої держави. При цьому жертвами може стати досить широке коло осіб: підприємці, висококваліфіковані та добре інформовані працівники фірм, державні чиновники і пересічні споживачі.

За сучасних умов державні правоохоронні органи не в змозі самотійно вести ефективну боротьбу із зростаючим рівнем злочинності й забезпечувати якісний захист прав та інтересів громадян. При значних темпах зростання економіки держава перестає бути гарантом безпеки діяль-

Таблиця 1

Класифікація гральних закладів

Тип грального закладу	Характер запропонованих ігор	Місце розташування закладу	Організаційна структура фірми власника	Характеристика клієнттури
Великі спеціалізовані гральні заклади	Рулетка, карти, кості, сучасні гральні автомати, тоталізатор	Спеціалізовані споруди	Володіє одним чи кількома гральними закладами	Солідна, матеріально забезпечена клієнттура; представники середнього класу старше 30 років, які шукають розваг
Гральні заклади додаткового характеру	Рулетка, прості карточні ігри (блек-джек, покер), автономні гральні автомати, укладання парі, більярд, боулінг	Культурно-розважальні центри, кінотеатри, бари, торговельні центри, павільйони, розташовані в людних місцях	Власники проводять активну експансію на ринку, створюють великі мережі	Представники середнього класу; молодь; особи, психологічно залежні від азартних ігор
Ігрові заклади, що не мають постійного місця розташування	Лотереї, лото, електронні азартні ігри	Роздрібна торговельна мережа, система розповсюджувачів, Інтернет-мережа	Власники намагаються залишитися “в тіні” (часто офшорні зони). Проводять активну рекламу бренду, не створюючи власних дорогих мереж розповсюдження	Особи, які звикли вирішувати всі життєві питання за допомогою Інтернету; особи психологічно залежні від азартних ігор; малозабезпечені верстви населення; неповнолітні особи

ності підприємців, втрачає контроль над управлінням соціальними процесами.

Таким чином, забезпечення безпечної діяльності закладів ігрового бізнесу власними силами стає одним з ключових чинників його виживання та успішного функціонування.

Методи вирішення проблеми

На підставі власного досвіду та аналізу літературних джерел автор ідентифікує наступні складові безпеки грального закладу, що їх повинна забезпечувати служба власної безпеки букмекерської компанії:

1. *Економічна безпека* передбачає безперешкодне виконання підприємством своїх ділових функцій: проведення переговорів, укладання контрактів, закупівля сировини і комплектуючих, реалізація продукції та надання послуг.
2. *Фінансова безпека* охоплює комплекс заходів, що дають змогу гральному закладу вести безперервну фінансову діяльність: проводити платежі через розрахункові рахунки, отримувати кредити і необхідну фінансову інформацію, вчасно здійснювати взаєморозрахунки з клієнтами, контрагентами, персоналом.
3. *Інформаційна безпека* має на меті збереження конфіденційної інформації, необхідної для діяльності грального закладу, а також забезпечення безперервної роботи внутрішніх інформаційних систем (офісних і тих, що працюють в єдиному комплексі з гральним устаткуванням).
4. *Кадрова безпека* передбачає захист закладу від спроб з боку ворожих структур упро-

вадити свою агентуру у гральний заклад, забезпечення довгострокової та стабільної роботи персоналу, його відданість справі, забезпечення профілактики агресивних дій по відношенню до грального закладу з боку звільнених працівників.

5. *Фізична безпека* передбачає заходи щодо охорони об'єктів ігрового бізнесу, офісів, складів, а також щодо особистої охорони керівників і провідних фахівців закладу, інкасації готівкових коштів.

У табл. 2 наведено підсистеми безпеки грального закладу, подано класифікацію сутності складових безпеки грального закладу.

На рис. 1 наведена схема принципів, на яких ґрунтується робота служби безпеки грального закладу.

Система охорони, побудована з урахуванням наведених принципів, зможе забезпечити захист об'єктів на необхідному рівні і створити ефективну систему протидії потенційним загрозам.

1. Успіх діяльності підприємства, яке працює у сфері ігрового бізнесу, передусім залежить від умінь розпоряджатися таким цінним товаром, як інформація. За сучасних умов інформація має певну вартість. Головним перспективним напрямком у цих умовах є створення цільових структур безпеки для захисту інформації від зазіхань представників кримінального середовища, недобросовісної конкуренції, для забезпечення зберігання конфіденційної інформації, забезпечення фізичної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності [3].

2. Основним чинником ефективності служби безпеки є її системність. Тобто у сферу інтересів охоронного підрозділу повинна входити не лише

Таблиця 2

Підсистеми безпеки грального закладу

Підсистеми безпеки грального закладу	Сутність складової безпеки	Особи, які створюють загрозу безпеці грального закладу
Економічна безпека	Безперешкодне виконання ділових функцій підприємства	Конкуренти; постачальники; державні органи контролю (на замовлення)
Фінансова безпека	Безперервна фінансова діяльність	Конкуренти; банківські працівники (на замовлення); державні органи контролю (на замовлення)
Інформаційна безпека	Збереження конфіденційної інформації забезпечення стабільної роботи внутрішніх інформаційних систем	Конкуренти; клієнти; журналісти; злочинні угруповання
Кадрова безпека	Захист від спроб впровадження агентів; забезпечення відданості справі персоналу; контроль за звільненими працівниками	Конкуренти; клієнти; профспілки; представники злочинних угруповань
Фізична безпека	Забезпечення безпеки об'єктів грального закладу	Конкуренти; представники злочинних угруповань

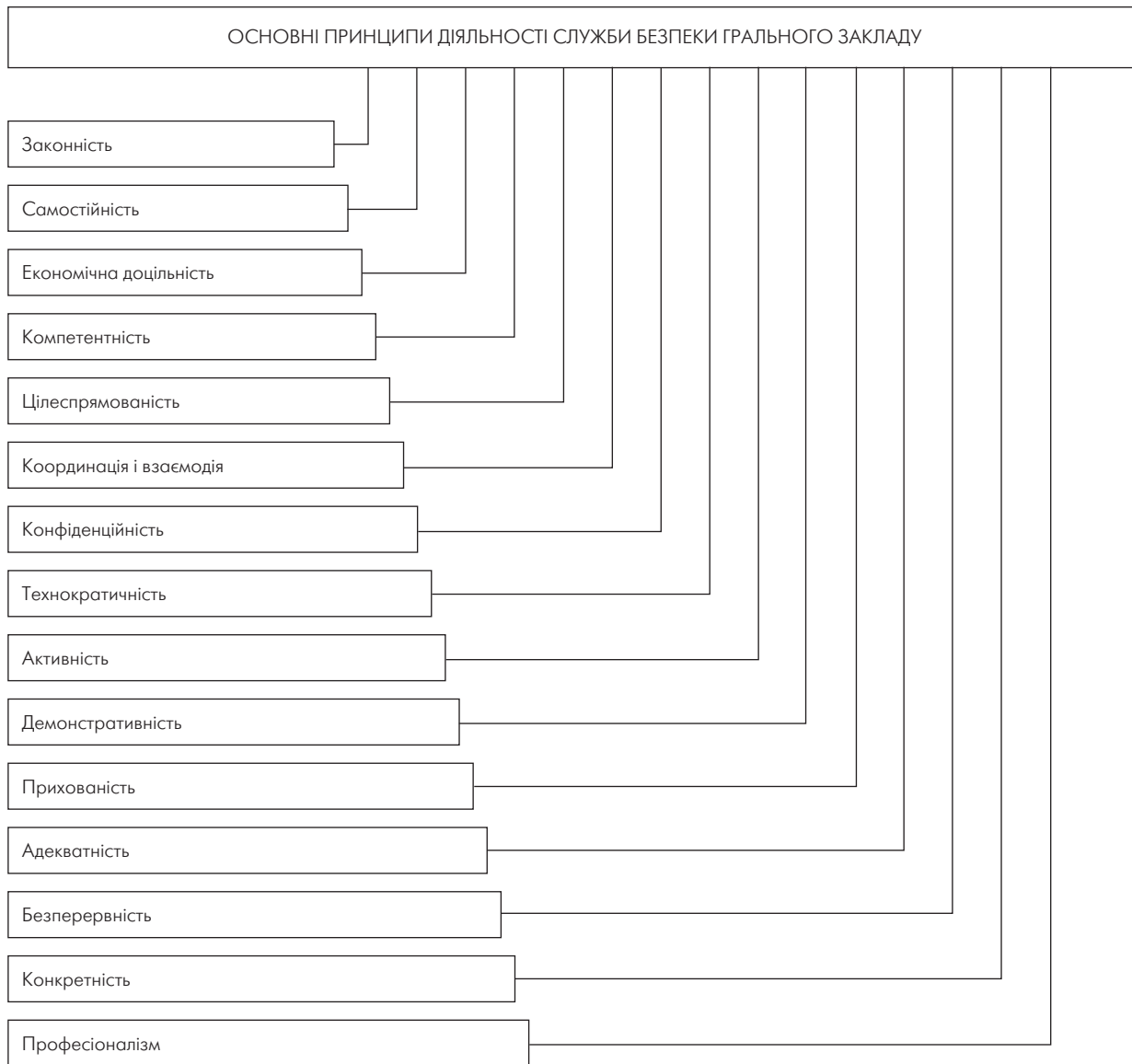

Рис. 1. Основні принципи діяльності служби безпеки грального закладу

фізична охорона об'єктів бізнесу, а весь спектр проблем, що можуть завдати бізнесу значних матеріальних збитків. Тому підприємцям, які приймають рішення про інвестування коштів в ігровий бізнес, слід бути готовими до досить значних витрат, необхідних для забезпечення ефективного захисту їхнього бізнесу [1; 2].

3. Система забезпечення безпеки українських закладів ігрового бізнесу суттєво відрізняється від тих, що існують в економічно розвинених країнах. Але основні принципи роботи, напрями діяльності служб безпеки в Україні і за кордоном досить подібні між собою. Вони мають однакові

підсистеми безпеки грального закладу, тобто економічну, фінансову, інформаційну, кадрову, фізичну безпеку.

Організація безпеки діяльності букмекерської компанії (БК) є досить складним завданням (навіть порівняно з іншими видами гральних закладів), оскільки мережа кас, через які букмекерська компанія контактує зі своїми клієнтами, розгорнута на досить великій території. На думку провідних українських і зарубіжних фахівців, які спеціалізуються на забезпеченні безпеки бізнесу, власники більшості українських букмекерських компаній приділяють недостатньо уваги забез-

печенню безпеки свого бізнесу. При проведенні низки перевірок рівня безпеки бізнесу кількох українських букмекерських компаній було виявлено багато недоліків у забезпеченні всіх складових безпеки грального закладу (економічної, фінансової, інформаційної, кадрової, фізичної).

Головне завдання топ-менеджерів – визначення заходів щодо засекречування інформації задля забезпечення економічної вигоди і безпеки букмекерської компанії.

До переліку відомостей, які мають бути утаємничені, належать такі: система управління букмекерською компанією; стратегічне планування (розширення, ліквідація, створення дочірніх підприємств та ін.); система оперативного управління; фінансовий стан букмекерської компанії; маркетингові дослідження; партнерські зв'язки та угоди; відомості про підготовку, тактику і результати переговорів; умови конфіденційності контрактів і угод; методи обчислення ставок букмекерської компанії; система безпеки і механізми її реалізації.

За даними провідних зарубіжних фірм, витрати на збереження власних комерційних таємниць становлять 15–20 % усіх операційних витрат.

Відповідно до концепції автора дослідження з метою забезпечення ефективної безпеки букмекерської компанії як багатоступінчастої системи пропонується структура служби безпеки (СБ) букмекерської компанії (рис. 2).

Таким чином, доходимо висновків щодо забезпечення безпеки ігрового бізнесу:

1. Ігровий бізнес є однією з найприбутковіших сфер діяльності, що поповнює бюджети як підприємців, що їм займаються, так і держави. Створення гральних закладів вкрай позитивно впливає на розвиток низки інших суміжних галузей бізнесу: туристичного, транспортного, готельного, рекламного та шоу-бізнесу, громадського харчування, роздрібною торгівлі та ін. Це сприяє створенню багатьох робочих місць і зростанню надходжень до державного та місцевого бюджетів. Отже, ігровий бізнес має великий потенціал для розвитку на території України.
2. Оскільки на сьогодні в Україні відсутня науково-методична література, в якій були б висвітлені ґрунтовні наукові дослідження щодо захисту ігрового бізнесу та управління ним, автор значною мірою використовував матеріали періодичних видань, інтернетівських сайтів, законодавчі акти України, а також власний досвід роботи і досвід зарубіжних фахівців щодо забезпечення безпеки ігрового бізнесу.
3. Створення власних структур безпеки гральних закладів є важливим чинником забезпечення його життєдіяльності.
4. Основним чинником ефективності служби безпеки є її системність. Тобто у сферу

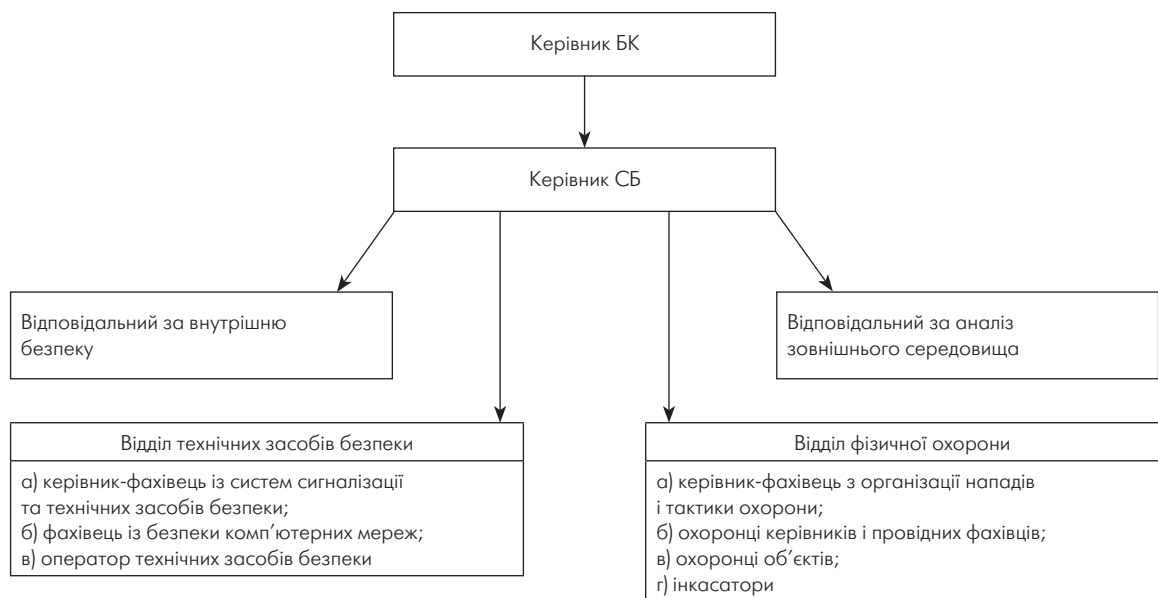

Рис. 2. Структура функціональних служб безпеки букмекерської компанії

інтересів охоронного підрозділу повинна входити не лише фізична охорона об'єктів бізнесу, а й весь спектр проблем, що можуть завдати бізнесу значних матеріальних збитків. Найважливішими завданнями служби безпеки грального закладу є захист від недобросовісної конкуренції, всіх видів промислового та економічного шпіонажу, потенційних джерел втрати комерційної інформації. Складові підсистеми безпеки класифікують як економічну, фінансову, інформаційну, кадрову, фізичну безпеку.

Література

1. Кормич Б. А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2004. — 384 с.
2. Хойер В. Как делать бизнес в Европе. — М.: Прогресс, 1990. — 253 с.
3. Чернявский А. А. Промышленный шпионаж и безопасность предпринимательства: Учеб.-метод. пособие. — К.: МЗУУП, 1994. — 64 с.

Игровой бизнес как сфера деятельности в извѣдним і підприємцю, і державному бюджету. Але він стає головною сферою інтересів кримінальних структур. В українській науковій літературі раніше не висвітлювалися методи створення у гральних закладах структур безпеки, призначених для захисту конфіденційної інформації і для забезпечення фізичної безпеки персоналу закладу та його діяльності. Концептуальна основа безпеки грального закладу визначається як системний підхід до захисту його інформаційного банку, персоналу, економічної та фінансової сфер.

Игорный бизнес как сфера деятельности выгоден и предпринимателю, и государственному бюджету. Однако он становится главной сферой интересов криминальных структур. В украинской научной литературе ранее не освещались методы создания на предприятиях игорного бизнеса структур безопасности, предназначенных для защиты конфиденциальной информации и для обеспечения физической безопасности персонала предприятия и его деятельности. Концептуальная основа безопасности такого предприятия определяется как системный подход к защите его информационного банка, персонала, экономической и финансовой сферы.

Gaming business as a sphere of activity is profitable both for the state budget and for a businessman. It is attractive for criminal groupings. Methods of creation of safety structures targeted to protection of the confidential information, physical safety of subjects of enterprise activity in gaming business has not been eliminated in Ukrainian scientific literature before. The conceptual principle of business security provision should be identified as the systematic approach to safety of information and personnel as well as economic and financial activity.

Надійшла 2 березня 2007 р.